NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI

În ediția de față a BIBLIEI de la 1688 se urmărește redarea textului într-o formă cît mai apropiată de ceea ce se presupune că era româna veche în epoca respectivă. Observațiile atente asupra ediției *princeps* și asupra celor două manuscrise, 45 și 4 389, au determinat colectivul de editori să ajungă la următoarele principii de transcriere a slovelor chirilice susceptibile de interpretări.

a) ѹ final postconsonantic a fost transcris prin *-u*, dar neexistînd nici un indiciu sigur de echivalență fonetică a lui ъ (ierul mic) final, acesta din urmă nu a fost notat.

b) ѹ final după vocală, întîlnit destul de rar în cele trei texte, a fost transcris de asemenea prin *-u*: дєсацїѹ (de șațiu).

c) ѭ final, notat cu remarcabilă consecvență în formele de perfect simplu, pers. I sg. (мъ скѹлаѭ = mă sculaiu), în derivatele cu sufixul *-tor* (жѹдекъторѭ = judecătoriu) și în finalul unor substantive terminate în consoană (чєрѭ = ceriu) sau în vocală (грaѭ = graiu), a fost transcris prin *-iu*).

d) ѣ în poziție *e* (чѣрє = cêre) și în poziție *i* (єгѵптѣнїи = eghiptênii) a fost transcris, prin *ê*, în restul cazurilor el fiind transcris, ca de obicei, prin *-ea*. Tot prin *ê* a fost transcris uneori și ѫ (мѹѫрє = muiêre), datorită frecventelor alternanțe cu ѧ; în restul cazurilor, ѫ a fost transcris prin *ia* (тъѫт = tăiat, дєспѹѫт = despuiat) sau *ea* (нѫм = neam, ne-am, дїминѫцa = dimineața) (pentru detalii, vezi ST.L.FAC., p. 49–51, S.L.L., p. 49–51).

e) ѧ în poziție *-e, -i* (жѹнгѧрє, вѧтрилєлє) a fost transcris prin *ê* (junghêre, vêtrilele). În celelalte cazuri ѧ a fost redat prin diftongii *ea* și *ia*. În unele cuvinte de origine slavă, cu ѧ în etimon, slova a fost transcrisă prin *ea, ia* chiar dacă în silaba următoare erau *e, i* (нєпрїѧтинѹл = nepriiatinul, воярїи = boiarii). În poziție finală, ѧ a fost transcris în cîteva cazuri prin *-ă*, din considerente de morfologie istorică (апропїѧ = apropie*, жѹнгїѧ = junghi*).

f) Deși valoarea dominantă a lui ъ este aceea de *ă*, iar a lui ѫ aceea de *î*, numeroasele cazuri de alternanță grafică au impus transcrierea lor potrivit pronunției actuale (мънтѹи / мѫнтѹи = mîntui; гърлъ = gîrlă; кържилє = cărările etc.), inclusiv celei dialectale (мънїє = mănie, пънинє = păine, пънъ = pănă, ръдикa = rădica, ръдїкa = rănichii). Cf. și ST.L.FAC., p. 51–52, **I.2.5.0.–.2.5.2.**; ST.L.NM., p. 1–2, **I.2.1.1.–2.1.2.**; ST.L.DT., p. 4, **I.2.14.0. –2.14.1.**

g) Frecventa alternanță a consoanelor *-ș / -și, -ț / -ți* (сорц / сорци = sorț / sorți, грѣниц / грѣници = grăiț / grăiți, скосєш / скосєши = scoseș / scoseși), se reflectă ca atare în textul ediției de față.

h) ч final suprascris a fost transcris uneori prin *-ce*, în spiritul textului (нич = nice, къч = căce).

i) ѵ și ѵ au fost transcrise prin *i* chiar în cazul cuvintelor străine: єгѵптѣнїи (eghiptênii), кѵр (chir).

j) În cazurile foarte rare cînd ѹ are valoare de *i*, el a fost notat ca *i*: †пѹнс = împins.

k) Dintre semnele diacritice, singurul cu valoare fonetică, chendima, a fost transcris prin *i*: мѫнилє = mîinile, лѹ = lui.

l) Vocalele și consoanele duble au fost redate întocmai (чєтаатє = cetaate, сaамъ = saamă, дрептаатє = dreptaate, Ѧнна = Anna, Ѧрран = Arran).

Unele slove chirilice au fost transcrise în conformitate cu normele ortografiei actuale:

1) є la început de cuvînt sau de silabă a fost redat fie prin *ie* вa єцїи = va ieși, вое = voie, плоає = ploaie), fie prin *e* (єл = el, єрa = era, єцїти =ești, мнє = mie, єи = ei, скрнє = scrie).

2) ѧ inițial a fost transcris prin *ia* (ѧстє = iaste, съ ѧи = să iai), dar și prin *ea* (прє ѧ = pre ea); aceeași literă precedată de ѣ a fost redată prin *ea* (ачѣѧ = acêea).

3) Potrivit acelorași norme, ѣ final a fost transpus prin *ia* în ачєцїѣ (aceștia). Slova ѣ în poziție finală, în ачєцїѣ, are valoare de *ea*; vezi ST.L.NM., p. 8–9, **II.4.4.0.**

4) † urmat de *n* a fost transcris *î* sau *în* (†нълцимє = înălțime, †номцє = înnoiêște), iar înaintea labialelor *p* și *b*, *îm* (†мпърaт); urmat de *n*, † a fost redat însă și în acest caz prin *î* (†нпърaт = înpărat).

5) Cuvintele compuse au fost ortografiate potrivit normelor actuale бинекѹвѧнтавою = binecuvînta-voi, ѹнт дє лємнѹл = untdelemnul), cu excepția situațiilor în care termenii își păstrau autonomia și, în consecință aveau o flexiune proprie (ѹнтѹлѹи дє лємн = untului de lemn).

BDD-B792-06 © 1997 Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.87 (2026-11-09 02:06:01 UTC)

6. Regulile ortografice actuale au fost aplicate și în cazul în care slova chirilică a fost transcrisă prin două litere latine (сѣ = se-au).

7) Restul semnelor chirilice au fost transcrise potrivit valorilor cunoscute.

La transcrierea textului, au fost coborîte în rînd suprascrierile, întregindu-se tacit toate prescurtările marcate prin titlă, cu excepția cuvintelor cu pronunție variabilă, la care întregirea s-a făcut între paranteze unghiulare (< >) potrivit contextului imediat: и҃н сѣтъ҃рдъ = și s<ă> săturară; и҃н сѣ спъмѧнтѣзѥ = și s<ă> să spămîntêze etc.; nu a fost întregită în nici un fel vocala finală (*i*) după con-soanele *m, ș* și *ț*, din motivele amintite mai sus, chiar dacă în cazul ultimei consoane soluția nu e cea potrivită și pentru ms. 4 389. De altfel, numărul prescurtărilor prin contragere este destul de mic în cele trei texte: blgorodnie (blagorodnie), blgoslovi, blgslvi (blăgoslovi), blstema (blestema), ciste (cinste), Dvd (David), dmn (domn), dh (duh), dmnie (domnie), Iil (Israil, Izrail), Dmnzeu – Dmnzău (Dumnezeu – Dumnezău), împrat (împărat), Is Hs (Isus Hristos), Izl (Izrael), mlă (milă), mlstiv (milostiv), mrte (moarte), mrtul (mortul), sfți (sfinți).

Tot în mod tacit au fost corectate și greșelile de tipar (foarte puține, de altfel) din ediția *princeps*: (în loc de пєстрє копсєлє = pestre copsele, прєстє коапсєлє = preste coapsele etc.). Alte erori, omisiunile și întregirile de text din părțile deteriorate au fost marcate prin paranteze unghiulare, însoțite de note, iar repetițiile și cuvintele de prisos au fost puse între paranteze drepte ([ ]).

Parantezele și indicațiile copiștilor celor două manuscrise au fost de asemenea marcate prin note, iar în aparatul critic (NOTE) s-au dat toate notele liminare cu variante lexicale și comentarii ale copiștilor, ce au legătură directă cu textul (cu excepția concordanțelor biblice marginale, care nu interesează prezenta ediție). Sfîrșitul textului din fiecare coloană facsimilată a ediției *princeps* în această ediție a fost marcat printr-o bară oblică în toate celelalte patru coloane ce însoțesc pe pagini facsimilul.

La editarea celor trei texte, am folosit ortografia și punctuația de azi, notînd, în plus, accentele cuvintelor comune în cazul abaterilor de la normă; la fel am procedat și în cazul numerelor proprii.

Versetele textelor au fost redate prin paragrafe distincte, potrivit *Bibliei moderne*, iar neconcordanțele de segmentare și de numerotare au fost marcate prin paranteze drepte ([ ]).

BDD-B792-06 © 1997 Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.87 (2026-11-09 02:06:01 UTC)